ئەدەب مێژووە … بەختیار محەمەد

بەداخەوە لای زۆربەی ئەدیب و شاعیرانی ئێمە، فیکر غایبە. زۆربەی بەرهەمەکانیان بەرهەمی زاتیین، واتە تەنها لە دڵی هەستەوە، نەك عەقڵ و فیکرەوە بەرهەم دێن (پێویستە فیکر پاڵپشتی هەست بکا لە بەرهەمهێنانی ئەدەبیشدا). تۆ لە کەم شیعر و چیرۆك و ڕۆمانی ئەم شاعیر و ئەدیبانە، ئاماژە و هێما فیکریی و مێژوویی و فەلسەفییەکان دەبینی: زۆربەی ئەم شاعیر و ئەدیبانە خۆیان لە قەرەی بابەتە فەلسەفیی و مێژووییەکان نادەن و بە بابەتی خۆیانی نازانن؛ بە موجەڕڕەدی تەماشای بوون و داهێنانی ئەدەبی دەکەن، ئەمەش وا دەکا ئەم ئەدەبە ئەدەبێکی زاتیی و لۆکاڵیی بێ، نەبێتە ئەدەبێکی بابەتەکیی و جیهانیی (پێدەچێ بەختیار عەلی – یش تەنها لە ڕۆمانی ((دواهەمین هەناری دونیا)) چانسێکی گەورەی هەبێ، کە ڕۆمانەکەی بۆ زمانی ئەڵمانیایی وەرگێڕدراوە و دەنگدانەوەی باشی هەبوو. بە فیعلی ئەم ڕۆمانەی بەختیار یەکێکە لە ڕۆمانە نایابەکان. هیوادارم لەم بۆچوونەم لەمەڕ بەختیار بەهەڵەدا چووبم؛ کاشکی هەموو ڕۆمانەکانی دیکەشی بۆ زمانانی بێگانە وەرگێڕدرابانەیە و چانسی باشیان وەکو ڕۆمانی یەکەم هەبوایە و ئێمەش وەك کورد ببایین بە خاوەنی ڕاستەقینەی ئەدەبێکی جیهانیی).

بەهەرحاڵ لە ئەدەبی عەرەبی هاوچەرخدا ئەدۆنیس هەم شاعیرە، هەم ڕەخنەگر و بیریارێکی ئەدەبیشە (لای ئەدۆنیس هەمیشە ئەدەب بەشێکە لە مێژوو و لە فیکر، یان بە شێوەیەکی دیکە بڵێین، ئەوان بەشێکن لە پرۆسەی داهێنانی ئەدەبی). لە ئەدەبی کوردیدا زۆر بە دەگمەن ئەم حاڵەتە بەدی دەکرێ. شاعیران و ئەدیبانی کورد تەنها خوێنەری ئەدەبن (شیعر و ڕۆمان)، خۆیان بە خوێنەری بابەتە کۆمەڵایەتی و فیکرییەکانی وەك ئایین و فەلسەفە و مێژوو و… تاد. نازانن، ئەمەش لە هەژاریی ڕۆشنبیریی بەرهەمە ئەدەبییەکانی ئەم شاعیر و ئەدیبانە ڕەنگی داوەتەوە.

***

بێ گومان بەختیار یەکێکە لەو ئەدیبە دەگمەنانەی کورد، کە لەگەڵ هەموو کایە مەعریفیەکانی وەك فەلسەفە و سیاسەت و ئایین و ئەدەب و کۆمەڵناسی و… تاد. مامەڵە دەکا و سەروکاری باشی لەگەڵیان هەیە؛ ئەمەش لە هەموو نووسین و ڕۆمانەکانیدا بە باشی ڕەنگیان داوەتەوە.

بەختیار محەمەد